

SOĞUK KIŞ GÜNLERİNDE EKONOMİK KRİZ, GAZZE KATLIAMI ve ELEKTRİK DOĞALGAZ ZAMMI SICAKLIĞI

Soğuk kış günlerini, İsrail katliamı, ekonomik kriz, doğalgaz krizi, yeni Ergenekon operasyonu ve yerel seçimler gündemleriyle yaşarken, bir yılı daha geride bıraktık.

Yeni yılınızı kutluyor, sağlıklı, başarılı ve mutlu yaşam diliyoruz.

Avrupa Birliği (AB) ile 01.01.1996 tarihinde tamamlanan Gümrük Birliği (GB) ardından, ilk Serbest Ticaret Anlaşması 01.05.1997 tarihinden geçerli olmak üzere İsrail ile imzalandığını, Türkiye-İsrail Askeri İşbirliği Anlaşmasının daha önce 23.02.1996 tarihinde imzalandığını ve Türkiye'nin savaş sanayiinden İsrail'e 2.5 milyar dolara yakın ödeme yaptığını bilmeliyiz. 22.12.2008 tarihinde Ankara'ya gelen İsrail Başbakanı ziyaretinin ardından, 141 milyon dolarlık askeri elektronik sistem ihalesini iki İsrail şirketinin kazandığını, 27.12.2008 tarihindeki açıklamalardan öğreniyoruz. Aynı gün İsrail füzeleri, duvarlar örülerek hapishaneye çevrilmiş ve kuşatılmış Gazze'ye saldırılara başladı. Kara harekatı ile çoğu çocuk, kadın bini aşkın sivil insanın ölümüne neden olan vahşet, acımasız katliama dönüşürken, Tel Aviv borsasının en fazla değer kazanan borsa olduğu haberlerini duyuyoruz. Kınamanın yeterli olmadığına inanıyoruz, ancak TBMM'nin, siyasi iradenin kınama kararı dahi alamamasının, toplum vicdanını derinden yaraladığına inanıyoruz. Emperyalizmin orta doğudaki jandarması İsrail başta olmak üzere, tüm emperyalist ülkelerle ülkemiz arasında yapılmış olan her türlü anlaşmalar iptal edilmeli, kaynaklarımızın aktarılması önlenmeli ve dün Irak'ta olduğu gibi bugün Filistin'de insanlığa karşı işlenen suçta ortak olunmamalıdır.

***

Yaşadığımız süreçte, kapitalizmin çöküntüye uğradığını, küreselleşme ile köy haline geldiği söylenen dünyanın krize girdiğini, küresel büyüme balonunun patladığını, serbest piyasayı kutsayıp her şeye muktedir olduğunu söyleyenlerin, çıkarları için geçmişte savunduklarının aksine davrandıklarını görmekteyiz. Dünyayı sarsan finansal krizle birlikte reel sektörü kuşatan ve işyerleri kapatmaya, çalışanları işsiz bırakmaya başlayan ekonomik kriz giderek büyüyor.

Ülkemiz küreselleşmeye eklenerek; esas gelir kaynağı artık vergi değil borç olan ve kamu harcamalarının yerini borçlanma ve borç ödeme mekanizmasının aldığı, borçlanma yoluyla işleyen bir ekonomi haline getirilmiştir. Dış borcu yaklaşık 250 milyar dolar, cari açığı 40 milyar dolara yaklaşan ve dış kaynak girişleri duran, dış talep de daraldığı için; Türkiye 2008 sonunda ekonomik krize girmiştir. Uzmanlara göre IMF reçetesi, iç talebi daha da kısacağı için kriz derinleşecektir. IMF parası, bu derde çare olamayacaktır.

***

Siyasal iktidarların, emperyal güçlerin isteğiyle, her alanda olduğu gibi enerji alanında da yürüttüğü politikalar, yapısal reformlar adı altında yasal ve idari düzenlemeler sonucunda; bugün ülkemiz elektrik enerjisi alanında yatırım açmazı, özelleştirmelerin ve piyasacı anlayışın dayattığı yüksek zamlar, nükleer santral gibi ayakları yere basmayan projelerle çevrelenmiştir. 2008 yılı enerji alanında özelleştirme, karaborsa, zam ve yatırımsızlık yılı olmuştur. 2009 yılı başında, yıllık zam oranı elektrikte %60'a yaklaşmış, doğalgazda ise % 80'i geçmiştir.

AB'nin 5.11.2008 tarihli İlerleme Raporu'nda; Türkiye'nin enerji alanında genel olarak yetersiz bulunduğu, AKP Hükümeti'nin elektrik ve doğalgaza yaptığı zam ve özelleştirme uygulamalarından tam not aldığı, özelleştirmelerin milli gelire katkı sağlamadığı, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji alanında ulusal hedeflerin belirlenmediği ortaya konuluyor. Ayrıca, çevre istatistikleri bölümünde Türkiye'de elektrik üretimindeki yenilenebilir enerjinin payının 1998 yılında yüzde 37.3, 1999 yılında 29.5, 2000 yılında yüzde 24.3, 2001 yılında yüzde 19.1'e indiği, 2002 yılında yüzde 25.6, 2003 yılında yüzde 25.2, 2004 yılında 30.9, 2005 yılında yüzde 24.7, 2006 yılında 25.5 olduğu ve 2007 yılında ise 18.9'a düştüğü belirtiliyor.

Bütçe görüşmeleri sırasında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın 23.12.2008 tarihli konuşmasında; 2002 yılı sonundan bu yana elektrik üretim kapasitemizin 31.750 MW'dan 42.000 MW düzeyine çıkarıldığı, yaklaşık 10.000 MW'lık ilave kapasitenin 3.850 MW'lık bölümünün dönemlerinde başlayan ve özel sektör tarafından lisans alan santralardan oluştuğu, 2010-2020 arası dönemde toplam yaklaşık 5.000 MW kapasitede nükleer santralin devreye alınması planlandığı, elektrik enerjisi üretimi 2007 yılında 191,6 milyar kWh olarak gerçekleştiği, 2008 yılı sonu itibarıyla yaklaşık 203,4 milyar kWh olarak gerçekleşmesinin beklendiği, TEDAŞ'ın 31 bin çalışanı, 10 milyar YTL'den fazla yıllık cirosu ile 2 Nisan 2004 tarihinde Özelleştirme İdaresi'ne devredildiği belirtiliyor. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının öncülük etmesi amacıyla hazırlanan Kamuda Akkor Lambaların Değiştirilmesine İlişkin Başbakanlık Genelgesi'nin 13/08/2008 tarihinde yayınlandığı, 1.200.000'in üzerinde lamba değiştirildiği bilgisi veriliyor. Ayrıca dışa bağımlılık oranının %74'ler seviyesinde olduğu, üretim planlamasının gerektirdiği yatırımlar için tedbir alınmaz ise bunun % 80'lere yükselme eğiliminde olduğunun görüldüğü, gelişmiş ülkelerin 3 katına ulaşan kayıp kaçak oranlarının yaklaşık yüzde 14'ler seviyesine düşürüldüğü; Bakanlığın, Bağlı ve İlgili Kuruluşlarının (TEDAŞ dahil) yürütmekte oldukları projelere; 2009 yılı için tahsis öngörülen toplam ödenek miktarının 3,2 milyar lira olduğu açıklanıyor.

Kabul edilen 2009 yılı Bütçe Kanunu'nda bütçe

büyüklikleri; 259 milyar 157 milyon TL gelir, 248 milyar 759 milyon TL gider, 10 milyar 397 milyon TL bütçe açığı belirlenmiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçe payı %2,6, enerji alanındaki tüm yatırımlar 3,7 milyar TL öngörülmektedir.

Yeni yılın ilk haftasında Dünya Bankası yayınladığı raporda, Türkiye'nin özelleştirmelerde başarılı olduğunu belirtiyor; eşzamanlı olarak Özelleştirme İdaresi Başkanlığı enerji alanı da dahil özelleştirme sürecinin devam edeceğini duyuruyor.

IMF baskısıyla 2001 yılında çıkarılan 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu gereğince, kamu enerji alanında yatırım yapamıyor, yaptırılmıyor. Bu nedenden dolayı yedi yıl içinde kamunun kurulu gücü içindeki payı, yüzde 74,3'ten yüzde 58,6'ya geriliyor. Serbest piyasada özel şirketlere lisans verilmeye başlandığı 2002 yılında itibaren yapılan yatırımların büyük kısmı, 2002 öncesi yapılan anlaşmalardan dolayı kamuya aittir, özel sektör gereken yatırımı yapmamış, öngörülen talep artışı gerçekleşmemiştir. Arz güvenliğimiz bıçak sırtında gitmektedir. Yıllık % 7-8 oranında enerji talep artışı ekonomik kriz nedeniyle düşüş göstermiştir.

Enerji darboğazını daha da açmaza sürükleyecek dağıtım özelleştirmeleri ile Başkent, Sakarya, Meram ve Aras dağıtım bölgelerinin satışını yapan AKP iktidarı, devir işlemine yönelik olarak süreci sürdürmektedir. Bundan 17 yıl önce yapılmış ihale bile olmayan görevlendirme kararına dayanılarak Aydın, Denizli ve Muğla illerinin dağıtım hizmeti AYDEM adlı özel şirkete hukuki yeni sorunlarla birlikte devredilmiştir.

Yerli ve yenilenebilir kaynaklar bu yapı içerisinde atıl beklerken, kamu zararına yol açan YİD-Yİ dönemlerindeki gibi yeniden doğalgaz ve ithal kömür furyası başlamıştır. Elektrik üretiminde yüksek düzeyinde olan dışa bağımlılık sorunu; dış kaynaklı yeni santral planlamalarıyla ve nükleer santral ihalesiyle daha da ağırlaştırılmıştır. Büyük gürtüleriyle yapılan Akkuyu nükleer santral ihalesine yalnızca Rus Atomstroyexport, Inter Rao ve Park Grubu ortaklığı teklif vermiş olmasına rağmen bir şirketle ihale süreci devam ettirilmektedir. İhalenin ikinci aşaması olan TAEK kriterleri süreci 19 Aralık 2008 itibarıyla tamamlanmış, TAEK ölçütleri uygunluk belgesi verilmiştir.

Yenilenebilir Enerji Kaynakları Yasası kapsamında fiyat ve alım garantisinden yararlanmak üzere küçük derelere başvuruların yoğunlaştığı, dolayısıyla ülke enerji ihtiyacı değil karlılığın garanti altına alındığı bir yapılanma ortaya çıkmıştır. Bunun da ötesinde "HES lisans furyası" başlamış, spekülasyon lisans alım-satım işleri yoğunlaşmış, gazetelere düşen ilanlarla lisans ticareti yapılır olmuştur.

Enerji tasarrufu için kamu kurumlarında 1.200.000 akkor lambanın değiştirilmesi olumludur, ancak bu lambaların kimlerden ve hangi fiyatta alındığı kamuoyu tarafından bilinmemektedir.

Birçok Avrupa ülkesinde tasarruflu lamba kullanımı özendirilmekte ve halka ücretsiz dağıtım yapılmaktadır. Ambargo altındaki Küba, geçen yıl 1.5 milyon kompak floresan, 2 milyon floresan ithal ederek halkına ücretsiz dağıtmıştır.

TEDAŞ 2007 yılı rakamlarına göre; mesken sayısı 24.681.455, mesken enerji kullanımı 36.475.825 GWh'dır. 1.408 kWh mesken başına yıllık tüketim, 117 kWh mesken başına ortalama aylık tüketim hesaplanmaktadır. Mesken başına düşen ortalama insan sayısı üçtür ve üç kişilik bir ailenin asgari yaşam standartlarını düşürmeden kullanması gereken aylık tüketim bedeli 174 kWh olması gerekirken, daha az tüketildiği görülmektedir.

2007 yılı toplam enerji yatırım bedeli 824.844.729 TL'dir. Ülkemizde tüm meskenlere 3 adet tasarruflu lamba bedelsiz dağıtıldığı takdirde, enerjiden yapılacak tasarruf bedeli, bu enerji için yapılması gereken yatırım bedelinin üzerinde olacağı hesaplamalarla görülecektir.

***

Elektrik enerjisi insan yaşamı için, üretim olan her alanda ve sanayide en temel ihtiyaç maddesidir. Üretimi, iletimi ve dağıtımını merkezi planlama ile kamu tarafından yürütülmelidir. Son yirmi yıldır uygulanmakta olan neoliberal politikalar iflas etmiş, elektrik sektörünün yapısal olarak piyasa ve rekabet koşullarına uygun olmadığı ortaya çıkmıştır. Bütün olarak enerji sektörünü piyasa kuralları içinde ve özelleştirerek işletmeye çalışma ısrarının yol açacağı, sosyal ve ekonomik maliyetlerinin toplumun kaldıramayacağı kadar ağır sonuçlar yaratacağı görülmelidir.

Yıllardır TMMOB ve odamız tarafından hazırlanan, konu ile ilgili raporlarda belirtilen tespit görüş ve sorunların çözümü önerileri dikkate alınmalıdır.

Enerji kaynaklarına yönelik potansiyelimiz gerçekçi bir yaklaşımla ortaya konulmalı, öz kaynaklarımız en iyi şekilde değerlendirilmeli, ithal enerji kaynaklarına bağımlılık aşağı çekilmeli, kayıp kaçak oranları düşürülmeli; verimlilik, etkin kullanım ve tasarruf konuları öncelik taşınmalı, enerji üretiminde ulusal kaynaklara ağırlık verilmeli, yeni ve yenilenebilir (güneş, rüzgar, jeotermal, biyogaz, biokütle, vb) enerji kaynaklarının desteklenmesi için düzenlemeler bir an önce yaşama geçirilmelidir.

***

EMO Tüzük ve Yönetmelikler Olağanüstü Genel Kurulu, 21-22-23 Kasım 2008 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

TMMOB adına düzenlenecek olan; sekreteryası EMO'ya verilen, "TMMOB Ücretli ve İşsiz Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Kurultayı" ile "TMMOB Kadın Mühendisler, Mimarlar ve Şehir Plancıları Kurultayı" düzenlenmesi görevi şubemize verilmiştir.

Ayrıca EMO adına düzenlenecek olan; "Yetkin Yetkili Uzman Mühendislik Forum Çalıştay ve Kurultayı" ile "IV. Ulusal Yazılım Mühendisliği Sempozyumu" sekreteryası ve düzenlenmesi görevi şubemize verilmiştir.

Şubemizin tüm çalışmalarında ve düzenlenecek etkinliklerinde, görüşlerinizi önerilerinizi ve katkılarınızı bekliyoruz.

Sevgi ve saygılarımızla.

36. Dönem Yönetim Kurulu Adına
Erhan Karacay

erhan.karacay@emo.org.tr